

PONE SEIMO PIRMININKE,
GERBIAMASIS LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIME,
PILIETĖS IR PILIEČIAI,

Kreipiuosi į Jus, norėdamas pasidalyti mintimis apie Lietuvos dabartį bei ateities perspektyvas ir atkreipti dėmesį į, mano nuomone, svarbiausius valstybės ir visuomenės gyvenimo aspektus. Juo labiau kad didžiausi iššūkiai, atviriausi klausimai ir daugiausiai nerimo keliančios tendencijos reikalauja bendro ir sutelkto darbo.

Šiandien, vertinant Lietuvos laimėjimus, krinta į akis sparti ūkio plėtra, visuomenės demokratėjimas ir laipsniškas gerovės kilimas. Šias tendencijas patvirtina statistika, o efektyviai pasinaudojus Europos Sąjungos teikiamomis galimybėmis, turėtų toliau didėti pajamos. Susitikęs su įtakingiausių užsienio šalių vadovais, esu girdėjęs labai palankių žodžių apie mūsų šalį.

Tačiau įsigilinę į Lietuvoje vykstančius politinius ir ekonominius procesus, matome, jog daug kas mūsų gyvenime atrodo dviprasmiška ar net paradoksalu. Esame puikiai įvaldę demokratinę retoriką, tačiau ji dažnai prasilenkia su darbais.

Už „viešojo intereso“ ir „teisingumo“ šūkių neretai slepiasi savanau-
diškumas, cinizmas ir siauri partiniai interesai. **Būtinybė realiai grą-
žinti viešąjį interesą į politiką, į visus jos lygmenis — tai
vienas svarbiausių šiandien Lietuvai kylančių iššūkių.**

Šešiolika metų kuriame nepriklausomą valstybę, o esame priversti
konstatuoti, jog didėja piliečių nusivylimas ja kaip vertybe, silpnėja
patriotizmas. Kartais tenka susimąstyti, kad mūsų valstybingumui
pavojų kelia ne išorės priešai, o mes patys. Auga ekonomika, vis sėk-
mingiau dalyvaujame Europos ir pasaulio rinkose, turime galimybę
pasinaudoti ES struktūrinių fondų lėšomis. Regis, dabar tinkamiausias
metas įgyti pagreitį, kuriant gerovę. Taigi, **tikslingas ir skaidrus
Europos Sąjungos lėšų ir galimybių panaudojimas Lietuvos
gerovei dabartyje ir ateityje kurti — antras didelis iššūkis
mums visiems.** Pernelyg dažnai stoviniuojame ir ginčijamės dėl
formalumu bei trumpalaikių interesų, tarsi ilgalaikės gyvenimo pers-
pektyvos ir pagrindiniai mūsų siekiai — priartėti prie Europos Sąjun-
gos ekonominio lygio vidurkio — mažai mus domintų. Kas Lietuvos
laukia, jei to neišnaudosime, iškalbingai rodo emigracijos statistika.

Kai valstybė ir visuomenė turi aiškius tikslus, politinės diskusijos yra
kur kas kryptingesnės ir racionalesnės. Prisiminkime energingas re-
formas, net konstitucines pataisas, rengiantis stoti į Europos Sąjungą
ir NATO. Tapome šių tarptautinių bendrijų nariais ir tarsi pamiršome,
kad šis statusas — tai tik priemonė siekti Lietuvos valstybės klestė-
jimo ir jos piliečių gerovės. Nusiramino nuotaikos netoleruotinos.
Iš čia kyla **trečiasis iššūkis mūsų tautai ir valstybei: jei Lietuvą
pasiekiančios paramos nelydės valstybės valdymo, švietimo
ir mokslo, socialinės paramos ir sveikatos apsaugos refor-
mos, atsinaujinimo ir modernizavimosi efektas tikrai nebus
visavertis ir ilgalaikis.** Papildomai gautos lėšos tik laikinai pridengs

trūkumus, kurie apsinuogins, vos tik sumažėjus paramos srautams, jei jų panaudojimas nebus deramai susietas su mūsų biudžetu ir nuosekliai derinamas su reformomis bei į ilgalaikį ūkio augimą nukreipta politika. Jei to nebus, Europos Sąjungos lėšos gali atnešti net žalos — iškreipti žmonių lūkesčius, skatinti korupciją ir nepasitikėjimą valstybės institucijomis.

Todėl būtina suvokti, kad ateinantys septyneri metai, kai Lietuvą pasieks struktūrinių fondų milijardai, — tai istorinė galimybė reformuoti laiko dvasios neatitinkančias struktūras, esmingai pakelti visuomenės gerovę. Tai — didžiulė atsakomybė ir sunkus, bet įveikiamas uždavinys Lietuvos valdžiai.

Ta proga noriu pabrėžti naujų įstatymų poveikio vertinimo svarbą, nes šiai sričiai kol kas skiriama tikrai per mažai dėmesio. Įstatymai dažnai rengiami ir pateikiami skubotai, rimtai nesigilinant į ekonominius ir socialinius padarinius, neįsigilinus į kitų šalių patirtį, ir dėl to dažniausiai lieka tinkamai neįvertinti viešieji interesai.

Efektyvaus viešojo administravimo ir valstybės tarnybos sistema turėtų tapti rimtu institutu, užtikrinančiu viešąjį interesą, tačiau šiandieninė realybė yra visiškai kitokia. Valstybės valdymo sistema vis dar remiasi ne profesionalumo ir visuotinių tikslų pagrindu ir dažnai tampa asmeninių ir siaurų partinių interesų įkaite. Dažnai, užuot galvojus, kaip pagerinti koordinavimą ir spręsti viešojo administravimo problemas, steigiamos naujos institucijos, siekiant padidinti savo galias ir užsitikrinti dar vieną postą.

* * *

Šiandien matome to padarinius. Pastarųjų metų skandalai, kurių veikėjais yra politikai ir valstybės tarnautojai, reikalauja vienareikšmiško įvertinimo.

Lieka tik stebėtis, kai laipsniškai trinamos ribos, skiriančios padorų ir amoralų politiko ar pareigūno elgesį. Tai — pavojinga situacija, todėl būtina aiškiai pasakyti: morali politika turi būti vertybė, o politinių ar asmeninių tikslų negalima siekti pamynus teisę ir elementarų padorumą. Reikalavau ir reikalausiu, kad, vertinant politikų ir valstybės tarnautojų elgesį, politinės moralės kriterijai būtų laikomi ne mažiau svariais už teisinius. Kilus įtarimams, kad asmuo pamynė moralės principus ir pakenkė atstovaujamos institucijos reputacijai bei prestižui, jis netenka autoriteto ir pasitikėjimo, negali visavertiškai vykdyti savo pareigų.

Jau septinti metai kalbama, kad reikia patvirtinti Valstybės politikų etikos kodeksą. Šiandien jo trūksta labiau negu bet kada, tačiau Seimui ir dabar trūksta politinės valios jį priimti. O Lietuva dūsta nuo pavyzdžių, kai nusižengusieji padorumui, supainioję viešuosius ir privačius interesus pareigūnai ir politikai lieka nenubausti, net viešai nepasmerkti ir tvirtina pripažįstantys tik teisinę atsakomybę. Noriu pabrėžti: skandalingose politikų bylose teisiniai argumentai negali tapti apsisaugojimo priemone nuo moralinio jų elgesio įvertinimo. Manau, kad valstybės tarnautojų etikos kodeksas turėtų pagaliau įteisinti nediskutuotiną politinės atsakomybės svarbą mūsų visuomenėje.

* * *

Kaip minėjau, viena aktualiausių valstybės užduočių laikau pasirengimą panaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas, įvertinus ir kitų šalių patirtį, ir mūsų beveik dvejų metų narystės Europos Sąjungoje pamokas. Liūdna buvo stebėti valdančiosios koalicijos partnerių „stumdymąsi“ aiškinantis, kas skirstys šias lėšas. Tikiuosi, kad ne mažiau aistrų sukels diskusijos, kokiems tikslams bus skiriama Europos Sąjungos parama, tad kviečiu svarstyti šios problemos turinį, ne vien administravimo būdus. Norėčiau, kad šios diskusijos vyktų aktyviau ir kad savo nuomonę pareikštų ne tik politikai, bet ir visuomenė.

Būtent todėl esu prieš bandymus svarbiausius šios srities sprendimus priimti koalicinėje taryboje, o ne viešai — Vyriausybėje ir Seime. Kai milijardinių lėšų skirstymo ir panaudojimo svarstymai bei sprendimų priėmimo argumentai slepiami nuo visuomenės, pelnytai didėja įtarumas tų sprendimų skaidrumu.

Esu ne kartą pabrėžęs, kur, mano manymu, turėtų būti koncentruojama ES parama. Visų pirma — vykdant struktūrines reformas, ypač švietimo ir mokslo, bei Lietuvos energetikos ir transporto sistemą integruojant į europinę sistemą ir Europos rinkas.

Tai turi tapti investicija į ateitį ne išstumiant privačią iniciatyvą, o atvirkščiai — gerinant sąlygas žmonėms ateityje patiems kurti savo gerovę. Šios priemonės bei investicijos į vietos viešąją infrastruktūrą turėtų prisidėti prie gyvenimo lygio augimo ne tik didžiuosiuose miestuose, bet ir kituose šalies regionuose.

Todėl reikalausiu, kad būtų skelbiama, kaip naudojamos struktūrinių fondų lėšos ir kaip tas panaudojimas paveiks artimiausią Lietuvos ateitį. Asmeniškai reikalausiu atitinkamų teisėsaugos institucijų atidžiai stebėti Lietuvą pasiekusių lėšų įsisavinimo procesus. Turi būti finansuojama tai, kas strategiškai naudinga visai visuomenei, o ne atskiroms interesų grupėms.

Tarptautiniai tyrimai liudija, kad mūsų visuomenės požiūriu ir vertinimu, korupcijos lygis Lietuvoje nemažėja. Ar tai susiję su valstybės skirstomų lėšų pagausėjimu? Korupcija ne tik stabdo verslo plėtrą ir sukelia žmonėms nesaugumo jausmą, bet ir byloja apie mūsų nesugebėjimą nusigręžti nuo praeities. Faktas yra tai, jog korupcija labiausiai paplito ten, kur iki šiol neįvyko reformos ir kur nepagrįstai dominuoja valstybinis sektorius. Įtarumas, lydintis lėšų skirstymą, kartu didina nepasitikėjimą valstybės ir demokratinių institucijų galiomis.

Siekiant kovoti su korupcija ir didinti politinio gyvenimo skaidrumą, būtina kurti patikimą ir aiškia partijų ir rinkimų finansavimo sistemą, kad ne pinigai, o idėjos ir politinės programos lemtų rinkėjų apsisprendimą. Pripažinkime: dabarties sąlygomis, kai silpna partinė sistema yra lydima menko visuomenės pasitikėjimo, kyla akivaizdus pavojus, kad išorės ar vidaus finansinės injekcijos gali iš esmės pakeisti šalies politinę situaciją. Nedramatizuoju padėties, tačiau gerai matyti, kad verslo interesų grupės vis aktyviau dalyvauja politikoje ir, pavyzdžiui, per vienadienes partijas siekia savo tikslų, negalvodamos apie padarinius Lietuvos visuomenei, politinei sistemai ir politiniam gyvenimui.

* * *

Būtina tobulinti valstybės valdymą. Konfliktinės situacijos apnuogina valdžios institucijų veiklos neefektyvumą, funkcijų nesuderinamumą. Deja, valstybės valdymo sistema, kaip minėjau, ne visada remiasi profesionalumu ir viešuoju interesu. Laikaisi nuomonės, kad steigti naujas įstaigas, norint geriau koordinuoti atskiras valdymo grandis, nėra tinkamas sprendimas. Valstybės valdymo tobulinimas neturi likti tik popieriuje, todėl nuolatinį dėmesį tam turi skirti šalies Vyriausybė ir už viešąjį administravimą tiesiogiai atsakinga Vidaus reikalų ministerija.

Valdymo sistemos reforma turi remtis demokratizavimo, decentralizavimo ir valdžios priartinimo prie žmonių principais. Kaip žinote, pasisakau už apskričių naikinimą ir spartesnę regionų valdymo demokratizavimą. Palaikau tiesioginių merų rinkimų idėją — kad išrinkti valdininkai jaustų didesnę atsakomybę, mažėtų nepagrįsta centrinės valdžios įtaka, augtų pasitikėjimas savivaldybėmis, daugiau galių įgytų seniūnijos. Kad patys piliečiai per bendruomenių atstovų tarybas dalyvautų sprendžiant kasdienes klausimus.

Pilietinis visuomenės aktyvumas — demokratinės santvarkos pagrindas. O kritiškas piliečių požiūris į daugelį valdžios ir valdymo struktūrų ar su jomis tiesiogiai susijusias institucijas liudija visuomenės reiklumą valdžiai. Daug pavojingesnis būtų abejingumas ar nusivylimas savo galimybėmis daryti įtaką permainoms ir nuostata, kad visuomenės nuomonė nieko nereiškia. Todėl, pabrėždami valdžios decentralizavimo principą, kartu skatiname piliečių aktyvumą ir išreiškiame pasitikėjimą jais.

Valdymui decentralizuoti, regioninių valdžios struktūrų ir savivaldos sistemai gerinti turi būti panaudojamos ir Europos Sąjungos paramos lėšos.

Siekiant šių tikslų, gerinant valstybės institucijų paslaugų kokybę ir prieinamumą piliečiams, ypač svarbu kuo plačiau diegti elektronines paslaugas, o mes šioje srityje dar atsiliškame nuo kitų Europos šalių.

* * *

Visi sutariame, kad strateginis mūsų tikslas — sudaryti sąlygas spartesniam Lietuvos ūkio produktyvumo ir gyventojų pajamų augimui. Todėl dar kartą noriu priminti konkurencijos svarbą, kadangi tik jos sąlygomis galima tikėtis spartesnio produktyvumo augimo ir lėtesnio kainų kilimo. Beje, ta proga galime pasidžiaugti, kad pastaraisiais metais gyventojų pajamos vidutiniškai augo sparčiau nei kainos ir kad pagal tarptautinius investicinės aplinkos bei ekonominės laisvės vertinimus Lietuva atrodo tikrai gerai. Pažangu, kad planuojama mažinti darbo jėgos apmokestinimą. Tam aš visada pritariu ir manau, kad būtų tikslinga dar labiau paspartinti šiuos veiksmus. Tačiau praėjusiais metais tiesioginių užsienio investicijų srautas į Lietuvą smarkiai sumažėjo. Tarptautiniai vertinimai rodo ir Lietuvos konkurencingumo santykinį pablogėjimą. Aišku, investicijų kiekis nėra savi-tikslis, tačiau tai savotiškas veidrodis, rodantis mūsų ūkio būklę.

Spartūs ekonomikos augimo tempai ir jų dėka augančios biudžeto įplaukos kartu su Europos Sąjungos teikiamomis galimybėmis turi ne atpalaiduoti, o tapti stimulu rūpintis šalies patrauklumu investuotojams, verslo aplinkos gerinimu, gebėjimu prisitaikyti prie konkurencijos ir globalių pokyčių. Tik taip galime tikėtis gyvenimo gerėjimo, emigracijos mažėjimo ir išvykusiųjų grįžimo į Lietuvą.

Tyrimai liudija, kad pagrindinės kliūtys ekonomikai ir konkurencin- gumui stiprėti yra glaudžiai susijusios su prastu valstybės institucijų darbu. Su pernelyg lėta tokių paslaugų, kaip švietimas ar sveikatos apsauga, reforma, neefektyviu nuosavybės atkūrimo ir apsaugos bei žemės naudojimo problemų sprendimu. Lietuvos ekonomika auga privačių įmonių dėka. Tačiau stiprėjant globaliai konkurencijai ilga- laikis ūkio augimas vis labiau priklausys nuo valstybės institucijų, nuo jų teikiamos erdvės privačiai iniciatyvai ir konkurencijai, pavyz- džiui, — struktūrinių švietimo reformų, vykdomų atsižvelgiant į kin- tančius darbo rinkos poreikius. Auganti piliečių kvalifikacija ir įgūdžiai, lanksti reakcija į kintančią aplinką, technologinė pažanga, efekty- vesnis žemės ir infrastruktūros naudojimas pajėgtų atsakyti į augan- čią konkurenciją ir kitus globalios ekonomikos iššūkius.

Pernai, skaitydamas metinį pranešimą, iškėliau tikslą Lietuvai per penkiolika metų priartėti prie Europos Sąjungos ekonominio išsivys- tymo lygio. Ir dabar tvirtinu, kad šis ambicingas tikslas yra pasiekia- mas, bet kartu reikėtų kelti ir tarpinius tikslus. Pavyzdžiui, ar nevertėtų siekti iki 2010-ųjų patekti į konkurencingiausių pasaulio šalių dvide- šimtuką? Išsikėlę tokį tikslą, įsipareigotume nuolat gerinti mokestinę ir administracinę aplinką. Nebijokime kritiškai vertinti savo pažan- gos, pripažinti nesėkmių bei mokytis iš savo ir kitų klaidų. Jau porą metų raginu kuo daugiau dėmesio skirti biudžeto vertinimui. Visuo- menė turi teisę žinoti, kokios naudos gauname iš mūsų mokesčių mokėtojų pinigų. Nuo to turėtų priklausyti ir tolesnis lėšų skirstymas.

* * *

Uždarius Ignalinos atominę elektrinę, Lietuva taps labai priklausoma nuo vienintelio energijos šaltinio. Prisimenant politinius dujų tiekimo iš Rusijos aspektus, tiekimo šaltinių įvairovę, kuriančią sąlygas konkurencijai ir energetiniam saugumui, laikyčiau vienu svarbiausių strateginių tikslų. Todėl sveikinu trijų Baltijos šalių vyriausybių vadovų pasirašytą dokumentą dėl naujo atominio reaktoriaus statybos Ignalinoje. Tai smarkiai sustiprins ne tik Lietuvos, bet ir viso Baltijos regiono energetinį saugumą.

Ypač raginu vyriausybę aktyviai ginti Lietuvos interesus svarstant Europos energetikos politiką, aktyviau ieškoti konkrečių sprendimų energetinių tiltų statybai ir Lietuvos energetikos sistemos integravimui į bendrąją Europos energetikos rinką. Tik konkurencija ir tiekimo šaltinių įvairovė gali mus apsaugoti nuo dujų ir elektros kainų didėjimo ateityje.

Todėl labai svarbu, kad „Mažeikių naftos“ privatizavimo procesas neužsitęstų ir kad būtų pasirinktas pirkėjas, galintis sėkmingai ir skaidriai valdyti įmonę. Svarbiausia — siekti, kad jos veikla būtų kuo mažiau politizuota. Energetikos sektorius apskritai kenčia nuo pernelyg didelio politizavimo, nes niekaip nerandama politinio kompromiso dėl dujų įstatymo, tebesitęsia ginčai dėl šilumos ūkio įstatymo pataisų.

Energijos klausimas Lietuvai išskirtinai svarbus dar ir todėl, kad mūsų valstybės energetinis efektyvumas labai žemas. Tokią padėtį reikia keisti ir kurti sąlygas, leidžiančias diegti energijos taupymo priemones, plačiau naudoti atsinaujinančius vietinius energijos šaltinius.

* * *

Bet kokios gerovės kūrimas neatsiejamas nuo saugumo jausmo. Narystė Europos Sąjungoje ir NATO padidino išorinio saugumo garantijas, tačiau vidinis Lietuvos žmonių saugumas tebėra pirmos svarbos problema.

Turime pripažinti, kad mūsų kuriama visuomenės apsaugos sistema veikia nepakankamai efektyviai, ir daugybė piliečių nesijaučia saugūs nei savo valstybėje, nei savo namuose. Tai reiškia tik viena: dabartinė teisėsaugos sistema netenkina visuomenės poreikių. Akivaizdus vieningos, atskiras teisėsaugos grandis jungiančios ir jų darbą koordinuojančios sistemos poreikis. Jį realizuojant, būtų kompleksiskai sprendžiami ir teisėsaugos darbuotojų rengimo, apmokėjimo, socialinių garantijų klausimai.

Mūsų teisinės sistemos bejėgiškumą liudija ir ne vienerius metus trunkantys rezonansiniai tyrimai, neduodantys jokių aiškių rezultatų. Jau minėjau paradoksą, kad kartais teisinės sistemos galia panaudojama ne teisingumui vykdyti, o kaip priedanga nuo jo apsisaugoti arba moraliniam vertinimui paneigti. Ribotas teisinis įvertinimas, pagrįstas formalizuotomis teisės normomis, kuria sąlygas išvengti atsakomybės ir kartu formuoja nebaudžiamumo atmosferą visuomenėje, didina nepasitikėjimą teisėsauga bei prisideda prie nusikalstamumo augimo.

Nei kaip valstybės vadovas, nei kaip asmuo, dalyvaujantis formuojant teisėjų korpusą, negaliu likti abejingas šiandieninei situacijai teismų sistemoje. Teismų veikla sulaukia visuomenės nepasitikėjimo ir kritikos, ir tam neretai esama pagrindo. Susitikimuose su teismų pirmininkais bei teismų savivaldos atstovais įsitikinau, kad padėtį būtina keisti iš esmės. Todėl artimiausiu metu pateiksiu naują Teismų įsta-

tymo redakciją bei kitus teisės aktus, reglamentuojančius teisėjų at-
ranką, skyrimą, karjerą ir su tuo susijusius klausimus.

Būtina siekti, kad ir pati visuomenė aktyviau veiktų šiuos procesus. Konstitucija kiekvienam piliečiui garantuoja galimybę ginti savo teises, ir būta atvejų, kai piliečiai šias teises realiai apgynė Konstitu-
ciniame Teisme. Tai — sektinas pilietiškumo pavyzdys ir vienas iš kelių didinti pasitikėjimą teismų sistema. Neabejoju, kad prie Konsti-
tucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių gynybos prisidėtų individualaus skun-
do įteisinimas, apie kurį kalbėjau dar prieš ketverius metus.

* * *

Praėjusiais metais čia minėjau nerimą keliančias demografines ten-
dencijas valstybėje.

Per pastaruosius penkiolika metų vaikų Lietuvoje sumažėjo ketvir-
tadaliu, ikimokyklinio amžiaus vaikų — keturiasdešimt penkiais nuo-
šimčiais. Tai — labai grėsmingi skaičiai. Apklausos rodo, kad šešias-
dešimt du nuošimčiai visuomenės labiausiai pasitiki šeima, tačiau
realiai daugėja vaikų, augančių nepilnose šeimose. Netrukus toks
bus kas antras vaikas. Pastebiu blogą tendenciją, kad ir vykdomoji
valdžia, ir Seimas taikosi su šia situacija, ir neretai iš įstatymų apskritai
dingsta tokios sąvokos, kaip „šeima“, „šeimos atsakomybė“, „atsa-
komybė vaikams“.

Valstybė neretai itin skuba pati perimti rūpestį vaiku, tačiau aš tvirtai
laikausi nuomonės, kad būtina labiau atsigręžti į šeimą. Į visuomeninį
ir kultūrinį branduolį, tradicinę ir saugiausią vaikui aplinką. Net ir tais
atvejais, kai šeima patiria sunkumų, pagalba pirmiausiai skirtina šei-
mai, vadinasi — ir vaikui. Atimti vaiką iš tėvų — tai eiti lengviausiu

keliu. Todėl valstybės politika turi būti nukreipta į paramą šeimoms — ir turinčioms problemų, ir gyvenančioms visavertį gyvenimą.

Todėl būtina pradėti kompleksiskai svarstyti paramos sistemos plusus ir minusus. Šiandien socialinės išmokos skiriamos remiantis ke-
liais teisės aktais, kurie kartais prieštarauja vienas kitam, ir dėl to
vieno akto pagrindu skiriama išmoka, kito akto pagrindu sumažėja.
Būtina kurti paramos sistemą, kuri kiekvienos šeimos padėtų ir po-
reikius leistų vertinti individualiai.

* * *

Kiek metų vyksta, tiek pat metų ir stringa sveikatos apsaugos siste-
mos reforma. Ir visą tą laiką išlieka aktualus klausimas, kam dirba
sveikatos apsauga: sau ar pacientui? Šiai sričiai nuolat didinamas
finansavimas, diegiamos naujos technologijos, didinami gydytojų at-
lyginimai, tačiau visuomenė kritiškai vertina sveikatos apsaugą ir
būtent ją laiko labiausiai korumpuota sistema.

Viena iš tokios padėties priežasčių — sveikatos apsauga pernelyg
centralizuota. Turime suvokti, jog tik gydymo įstaigų konkurencija
paskatintų siekti, kad teikiamos paslaugos labiau atitiktų piliečių po-
reikius. Šiandien vykdomas medicininių paslaugų paskirstymas šalyje
akivaizdžiai virsta sveikatos priežiūros įstaigų protegavimo politika
— iš esmės ydinga, neefektyvia ir neracionalia. Valstybė neturėtų
skirstyti gydymo įstaigų į „savas“ ir „svetimas“, nes gydymo įstaigų
darbui vienintelis kriterijus — tai kokybė ir prieinamumas.

Netoleruotina situacija, kai tie patys žmonės bei grupės ir formuoja
sveikatos apsaugos politiką, ir ją įgyvendina skirstydami išteklius, ir
paskui vertina šių procesų efektyvumą bei skaidrumą. Tai — praktika,

visiškai netinkama ir nenaudinga nei pacientams, nei medikams, nei valstybei. Būtina, kad sveikatos politiką formuojantys asmenys atsiskaitytų visuomenei dėl savo sprendimų pagrįstumo ir naudos. Sveikatos politika turi remtis bendrais ūkinės veiklos principais, o ne atskirų privilegijuotų grupių interesais.

* * *

Veržlus mūsų visuomenės įsitraukimas į naują ūkinę, kultūrinę, švietimo bei mokslo erdvę Europos Sąjungoje tapo iššūkiu visoms Lietuvos švietimo grandims. Šiandien itin atviras klausimas: ar jis pajėgia ugdyti aktyvų, išsilavinusį ir sąmoningą jaunimą bei kurti lanksčią profesinio rengimo sistemą? Tikiuosi, kad Vyriausybė pagaliau patvirtins ir ims įgyvendinti jai pateiktą aukštojo mokslo sistemos plėtros planą, o Seimas nedvejodamas apsispręs dėl reikalingų įstatymų pataisų.

Jeigu tinkamai panaudosime Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas, daug permainų artimiausiais metais turėtų įvykti Lietuvos moksle. Gerai, kai parama panaudojama mokslo darbuotojų kvalifikacijai kelti ar kalboms mokytis, bet svarbiau maksimaliai sumoderninti mūsų mokslo įstaigas, atnaujinti jų laboratorijas, sustiprinti materialinę bazę. Tai leistų dažniau dalyvauti tarptautinėse mokslinių tyrimų programose, kelti mūsų mokslo įstaigų ir atskirų mokslininkų autoritetą, didinti jų konkurencingumą. Tai padėtų reformuoti mokslo įstaigų finansavimą, atsisakyti lygiavos principo ir daugiau lėšų skirstyti per konkrečias programas. Geriausius specialistus Lietuva pajėgs išlaikyti tik tada, kai mūsų mokslininkai iš tarptautinių tyrimų dalyvių taps visaverčiais iniciatoriais.

* * *

Nerimą kelianti emigracijos statistika sukėlė daug diskusijų apie patriotiškumo stoką. Dažnai girdime apgailestavimų, kad šiandien patriotinės vertybės nėra tokios svarbios kaip Sąjūdžio laikais. Bet įsižiūrėję į šią problemą atidžiau, įsitikinsime, kad patriotiškumo labiausiai stinga mūsų valdžiai, politikams. Tiems, kurie žodžiais deklaruoja meilę tėvynei, bet darbais pernelyg dažnai žemina Lietuvos vardą, o intrigomis, korupciniais skandalais ir teisiniu nihilizmu pakerta pasitikėjimą mūsų valstybe. Reiklus žmonių požiūris į tautos išrinktuosius, į savo valstybės tarnautojus ir jų vykdomą politiką rodo visuomenės tikėjimą valstybe, jos ateitimi. Ir valdžia neturi teisės trypti Lietuvos žmonių požiūrio, vertinimų ir savigarbos.

* * *

Visus šiuos pokyčius Lietuva išgyvena, būdama patikima Europos Sąjungos ir NATO narė, aktyviai dalyvaudama taikos atkūrimo darbuose Afganistane ir Irake, remdama demokratijos plėtrą geografiškai ir istoriškai artimose valstybėse. Neabejotina, kad Lietuva turi tęsti šį užsienio politikos įdirbį, pasiektą gerais kaimyniniais santykiais ir pragmatiška partneryste.

Kita vertus, nuolat mums trukdžiusios grėsmės niekur neišnyko. Esame saugūs, tačiau regione ir toliau lieka daug neišspręstų problemų. Kai kurie politinės realybės faktai pačioje artimiausioje Rytų kaimynystėje kelia nerimą dėl pilietinės visuomenės užuomazgų suvaržymo, dėl nuolat stiprėjančio valstybės vaidmens ekonomikos ir viešojoje erdvėje.

Tačiau būtina palaikyti dialogą su šių šalių piliečiais. Būtina į užsienio politikos formavimą įtraukti ne tik jos tikslams pritariančias didžiausias parlamentines partijas, bet ir akademinę visuomenę, nevyriausybinės organizacijas, verslą.

Gerbiamieji,

Narystė Europos Sąjungoje tapo nuosekliausiu, visos visuomenės paramą užsitikrinusiu valstybės politiniu ir ekonominiu projektu po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Tai — istorinė galimybė ir geriausia prielaida siekti strateginių tikslų — gerovės ir saugumo. Jus pasieksime tik būdami iniciatyvūs Europos klubo nariai, o ne nuolankūs vykdytojai.

Turime priTodėl užsienio politikos priemonėmis turime formuoti ambicingą bendrą Europos ateities darbotvarkę, atspindinčią mūsų nacionalinius interesus: Bendrijos atvirumą demokratinių reformų keliu einančioms Juodosios jūros regiono šalims; solidarumą kovojant su tokiais pasauliniais iššūkiais kaip tarptautinis terorizmas; vieningumą kalbant vienu balsu su pasauliu ir su tokiais strateginiais Europos Sąjungos kaimynais kaip Rusija.

Tik eidama šiuo keliu, Lietuva liks patikima, atsakinga ir solidari partnerė pasaulyje bei Baltijos ir Juodosios jūros regione. Regione, kuris praėjusiais metais išgyveno reikšmingus pasikeitimus ir suvienijo Ukrainą, Gruziją ir Moldovą į Demokratinio pasirinkimo bendruomenę, pasiryžusią siekti europinės perspektyvos ir pradedančią mums žinomą kelią į transatlantinę šeimą.

Gerbiamieji,

Kiekvienos valstybės, tautos ir visuomenės stiprybę ir pasiryžimą veikti liudija drąsa kritiškai žvelgti į savo darbus. To ir linkiu visiems Lietuvos dabarties ir ateities kūryboje. Turėkime stiprybės ir drąsos įvardyti trūkumus bei klaidas ir turėkime išminties jų nekartoti. Tikėkime savo laisve, savo valstybe, savo Lietuva ir darykime viską, kad kuo daugiau tokio tikėjimo rastųsi ir stiprėtų kiekviename Lietuvos žmoguje.
